

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Regnskabsaflæggelse [Review of: J. Smærup Sørensen (2012) Hjertet slår og slår: roman]

van der Liet, H.

Publication date

2013

Document Version

Final published version

Published in

Litteraturmagasinet Standart

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van der Liet, H. (2013). Regnskabsaflæggelse [Review of: J. Smærup Sørensen (2012) Hjertet slår og slår: roman]. *Litteraturmagasinet Standart*, 27(2), 10-11.
http://standart.nu/web/?page_id=791

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Regnskabsaflæggelse

Jens Smærup Sørensen har skrevet en usentimental, tidssvarende og (selv)kritisk rammefortælling om hvordan man selv bliver til historie

Jens Smærup Sørensen
Hjertet slår og slår
216 sider. 229,95 kr.
Gyldendal

Anmeldt af Henk van der Liet

»Hjertet slår og slår« er en rammefortælling om en midaldrende historieprofessor, der tager tilbage til sin barndomsegn i Himmerland, hvor hans gamle og demente far ligger for døden på et plejehjem. Denne overordnede ramme om den (næsten) navnløse jeg-fortællers ophold i provinsbyen Nibe, er en lille tidslomme af ca. en uges varighed, hvori hans hverdagsliv midlertidigt er suspenderet. Imens bader Himmerland sig i sommervarm og alt ånder fred og ro, men skindet bedrager. Mens fortælleren afventer farens bortgang, tager han sig selv og sin egen fortid til eftersyn, velvidende at der med farens død også vil blive sat en streg under en del af hans eget liv. Under ventetiden får tankerne lov til at vandrest frit omkring; de bevæger sig frem og tilbage, fra plejehjemmet, hvor faren ligger og sygner hen, tilbage til barndommen og livet på gården, skoleårene, puberteten, frem til bruddet med barndomsmiljøet og til hans aktuelle akademiske sysler og spredte overvejelser omkring hans egen rolle som forælder for sine to voksne børn. Historieprofessoren gør således status over sin egen fortid, der til dels er en forsinket forsoning med faderen og en revurdering af det bondemiljø han stammer fra.

Hårdhændet

Mange vil genkende ritualer: familiemedlemmer fra nær og fjern kommer tilrejsende og efter begravelsen finder man tilbage til normallivet igen. Men Smærup Sørensens fortæller er ikke for ingenting historieprofessor, og han forbinder fortællingen om faren og sin egen personlige baggrund med et (selv)kritisk syn på den danske landbokultur, der for ham går tilbage til Grevens Fejde med den lokale helt Skipper Clement i spidsen.

I stedet for en kronologisk fremstilling er »Hjertet slår og slår« delt op i fire store dele, hvori der frit springes frem og tilbage, mellem for- og nutid, mellem gode og dårlige minder, og hvori der optræder en række forskellige stemmer og fortælleperspektiver. Hele mosaikken med en lang række forskellige brudstykker og fortidsglimt, inklusive små beskeder til fortællerenes kone som først ankommer senere, holdes på plads af den ydre rammefortællings overskuelige forløb, med farens død og begravelse som dens logiske afslutning.

Og det er faren, eller rettere sagt fortællerenes opfattelse af faren, der dominerer romanen, mens han (faren) ironisk nok ligger vegeterende i sin plejehjemsseng og døden breder sig i hans skrog. Den engang almægtige far, den stolte enehersker på slægtsgården ved Limfjorden, er ikke længere ved bevidsthed. Han er slidt op, men som sygeplejersken på plejehjemmet udtrykker det, »når man er blevet så gammel som din far, er det næsten ikke til at komme af med livet. Hans hjerte kan blive ved med at slå og slå. Hjertets vedvarende rytme spejles i romanen af en del ure der tikker på livet løs, de deler tiden taktfast

op, men de slår også huller i tiden og ripper op i den.

Og bogens titel er da også tvetydig, idet den ikke blot henviser til tiden og farens slående hjerte, men også til farens slående hænder. Øretæver var hans vigtigste opdragelsesremedie, og han holdt sig i sine velmagtsdage ikke tilbage når sønnen skulle straffes, til dels for at få bugt med sin harme og skuffelse over sønnens manglende interesse for at drive gården videre, men vel også fordi han ikke kendte til andre muligheder end at give tæsk. Sønnen Kristian, historieprofessoren og romanens jegfortæller bærer, en menneskealder senere, stadig mærkerne efter farens hårdhændede pædagogik på sin sjæl.

Mellemværender

Distancen mellem far og søn er ikke blevet mindre med årene, og nu hvor den gamle ligger for døden, ser han for alvor hvor dyb kløften, både i tid og tidsånd, igennem årene er blevet. Den dorske søn, der hellere spildte sin tid på at læse romaner end at fjerne ukrudt på gårdspladsen, er efterhånden nået langt op på den sociale rangstige, med professoratet som slutstenen. Mens romanens nutidsramme begrænser sig til barndomsegnens overskuelige geografi, har den alligevel ændret sig og er blevet en del af en større, moderne og globaliseret virkelighed. Det vises bl.a. ved at jegfortællerenes søster hverken bor i Nibe eller Aalborg, men i Rom, at hans datter tager til Helsingfors for at deltage i bestyrelsen af en international politisk bevægelse, og at professoren selv skriver sine bøger på engelsk. Og for at det ikke skal være løgn er Himmerland ikke bare navnet på egnen,

» Den latente idyllisering af bondelivet og identifikationen med det, skurrer helt åbenlyst mod den professionelle og kritiske holdning hos fortælleren, der ellers ikke lægger fingrene imellem når nutidens landmænd beskrives som 'selvejerslaver og kreditforeningsgrever i et komælksimperium ved navn Arla'.

men også på et såkaldt serviceanlæg langs ved motorvejen.

Og som sædvanligt hos Smærup Sørensen stikker historien dybere end fortællerenes nutid og hans egne minder. På en spændende og ganske enkel måde forbinder han professorens endelige opgør med farens autoritet og hans senere karriere, med bondestandens mislykkede oprør mod adelen under Grevens Fejde – et nederlag man først fik genoprejsning for via andelsbevægelsen.

Mens historikeren venter på plejehjemmet, eller når han er ude at strække benene, har han også andet at tænke på, idet hans seneste afhandling er blevet kritiseret. Den pågældende bog er en nytolkning af bøndernes rolle under de magtkampe der rasede i Danmark omkring Reformationstiden og han overvejer hvordan han skal tage til genmæle. Nedenunder nødvendigheden af en professionel reaktion ulmer der også et lønligt ønske om endelig at skyde en hvid pind efter hele den opstyltede videnskabelige diskurs og til gengæld at tillade sig »at skrive på livet løs, uden det svageste skin af videnskabelighed«. Hvor forgæves jegfortællerenes drøm om at befri sig for sin akademiske væremåde er, fremgår af at der i »Hjertet slår og slår« en gang imellem dukker en nærmest Martin A. Hansensk bonderomantisk diskurs op når han sprogligt slipper tøjlerne. Tilsvarende fortæller professoren sig en gang imellem helt og holdent i bondehæren under Skipper Clement og glider nærmest lydløs ind i oprørernes rækker: »nok var vi bønder gået med i krigen for at genvinde vore gamle rettigheder, og nok havde vi følt os snydt og bedraget«. Den latente idyllisering af bondelivet og identifikationen med det,

skurrer helt åbenlyst mod den professionelle og kritiske holdning hos fortælleren, der ellers ikke lægger fingrene imellem når nutidens landmænd beskrives som »selvejerslaver og kreditforeningsgrever i et komælksimperium ved navn Arla«. I den bedragerisk enkle balancegang mellem sådanne modsatte yderpositioner viser Jens Smærup Sørensens sproglige mesterskab og drilske humor sig for alvor.

Fortiden må have en mening

Jegfortællerenes oprørskhed udviklede sig i øvrigt først rigtigt under puberteten. Som barn blev han frem for alt opfattet som et skvadderhoved og en drømmer. Under en afstikker til sin gamle skole ser fortælleren tilfældigvis en af sine gamle skolelærere, som ikke regnede ham for noget. Efter mere end 40 år, og på trods af at han selv er blevet en videnskabelig autoritet, gør det ham nærmest fysisk ondt at blive mindet om ydmygelserne fra dengang: »han dunkede mig sådan ondt og gemydligt i ryggen igen og igen og sagde, at jeg jo heller ikke behøvede at vide noget som helst. Hvis jeg kun ville se til, at jeg kom ud af skolen i en fart og begyndte at gøre mig nyttig på mark og i stald«. Læreren straffede ham ved at ydmyge ham, hvorimod farens mere hårdhændede og simple metode gik ud på at lange sønnen et par på skrinet.

Men også faren har en mindst lige så bevæget – måske sågar traumatisk – livshistorie, eftersom han som yngste barn i en stor søskendeflok, i tiårsalderen, blev bortadopteret til sin farbror i Skovby. Bogens anden og tredje del er i høj grad viet fortællingen om faren, der hele livet igennem var mærket af savnet efter sine forældre og angsten for igen at blive sendt

bort. Billedet af faren som den straffende, patriarkalske enehersker, bliver således et stykke hen ad vejen nuanceret. Og på trods af at faren ikke længere er i stand til at opfatte hvad der foregår omkring ham og hans store grabber hviler kraftesløse oven på dynen, er fortælleren stadigvæk ikke helt tryk ved ham. Langt om længe får en af sygeplejerskerne ham til at holde den gamle i hånden, »som om der skulle være tale om en fuldbyrdet forsoning«.

Fortælleren har faktisk noget at sone, eftersom han i sin tid også gjorde sin far fortræd, ikke mindst da han som syttenårig gymnasieelev vendte sig bort fra ham ved at begynde at tale rigsdansk fra den ene dag til den anden: »Selv forstod jeg ikke lige med det samme, for alvor, hvor voldsomt det var. Ikke før mange år efter, hvis sandheden nu skal frem. At det kan have gjort nederdrægtigt ondt. De må have oplevet det som min totale forkastelse af dem«.

Og så videre

»Hjertet slår og slår« er en sammensat og selvbevidst roman, idet den på den ene side klart knytter sig til forfatterens egen biografi – dog uden at bruge teksten som åbenlys bekendelsesinstrument – og på den anden side forholder teksten sig ganske afslappet til sin egen litterære modus. Bogen er, på trods af at den er skrevet med hjerteblod, samtidig fri for sentimentalitet og melodrama. Fortælleren tillader sig sågar en gang imellem små humoristiske metakommentarer eller sidebemærkninger til sine læsere, som: »jeg kunne måske, i en anden sammenhæng, komme ind på mere af alt dette«. En sammenhæng som undertegnede ser forventningsfuld frem til.